

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt LVI. Quantum ex rege Nabuchod
onosore, & ob quæ peccata, monstrum factum sit?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45686

Matth. 10. 14.

nollet; ne quis pereuntium miseratione tangeretur. Ita volebat omnem memoriam nefandorum hominum ex animis sanctorum & purorum deleri. Ita demonstrabat, adeo execrandos Sodomitas, vt Lot, & familia eius, ne de supellectili quidem, aut domo, ceterisque bonis suis vnà cum impia vrbe conflagrantibus cogitare, aut dolere deberet. Nam sic etiam Christus iussit Apostolos excutere puluerem de pedibus in eos, qui Euangelium auersarentur, vt hoc signo manifestum facerent, se cum tam nefarijs hominibus nihil, ac ne puluisculum quidè velle habere communem. Ita denique non solum Deus Sodomam relinquentibus occasionem dedit, vt nullum in illis penitentia signum, quale est respicere, videretur; sed etiam, vt instante incendio quàm cirrissimè fugerent; sicut è domo fugiunt homines incendio iam illam depopulante. Hoc vos ergo monstrosa vxoris Lot statua docet, ô iuuenes, detestari, fugere; & si fugitis, non respicere mundum & vanitates eius Auernali incendio proximas. Hoc vos docet, ô peccatores, statua falis, deserere malos, horrere præterita, ac neque oculis, neque mente respicere ad pulstinas illecebras: denique iudiciorum Dei, cum timore ac tremore meminisse.

CAPVT LVI.

Quantum ex rege Nabuchodonosore, & ob qua peccata, monstrum factum sit?

I.

Adenus pœnam minùs atrocibus peccatis monstruositate repositam palam fecimus: nunc maioris monstri maiora delicta prodigiosè punita è diuinis litteris producemus. Apud Poëtas, monstrum ingens erat Inachi filia Io in iuuenecam mutata; & grandius Iuppiter ipse, qui illam fingitur mutauisse. Nimirum

Ouid. lib. 1.
Mct.

Idem. lib. 2.
Mct.

Sceptri grauitate relicta

*Ille pater rectorq; Deum, cui dextra trifidulis
Ignibus armata est, qui nusu concutit orbem,
Induitur faciem tauri, missusq; iuuenis
Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis.*

Formo-

Formosus ué fuerit Deus, & ut fingitur supremus Deorum, in taurum abiectus, nemo est, qui credat; immò nec rem ipsam credimus. Fabulæ, apinæ, tricaq; saperdarum. Vera audite, de magno rege, qui seipso, omnibus populis, gentibus & linguis, qui habitant in uniuersa terra, scribit: Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo; narratq; fatidicum calamitatis suæ somniū, in quo audiuit vocem Angeli fortiter clamantis: *Alligetur vinculo ferreo & arceo in herbis, qua foris sunt, & rore cali tingatur, & cum feris pars eius in herba terra. Cor eius ab humano commutetur, & cor fera detur ei: & septem tempora mutantur super eum.* Quæ hæc mutatio? quod somnium? *Hæc est interpretatio sententia Altissimi, qua peruenit super Dominum meum regem, ait Daniel. Eycient te ab hominibus, & cum bestijs ferisq; erit habitatio tua, & fœnum ut bos comedes, & rore cali infunderis: septem quoque tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur Excelsus super regnum hominum, & cuiusque voluerit, det illud. Omnia hæc venerunt super Nabuchonosor regem. &c. Et ex hominibus abiectus est, & fœnum ut bos comedit, & rore cali corpus eius infectum est; donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & ungues eius quasi auium.*

Dan. 3. 28.
Idem c. 4. 17

Hæc quanta regis fuit metamorphosis? *Cor eius ab humano in cor fera commutatur, & ex sapiente fit amens.* Pro torquibus, armillis, & annulis, *vinculo ferreo & arceo alligatur.* Quando enim in amentiam versus cœpit delira fari, atque insanire, mox ne sibi & alijs noceret, compedibus astrictus fuit, manicisq; vinctus & inclusus. Deniq; autem monitu Danielis solutus compedibus, ex regia domo, & palatio suo, in quo floruerat, aufugit in siluas, retentis manicis ferreis in manibus, ne illæ coniungi possent, ne ué ijs vteretur ut homo, sed ut illis disiunctis reperet ad herbas more bestiarum. Idcirco enim dicitur: *Alligetur vinculo ferreo & arceo in herbis.* Itaque, qui erectus antea incedebat, postea deiectus coactus est repere; qui prius sub auratis tectis habitabat, postea debuit manere sub Ioue frigido; qui prius tot satrapas & magnam aulicorum turbam coronamq; habuit circumstantem, iam in-

II.

Fffff 3

ter cer-

782 Cap. LVI. Nabuchodonosor quale, & cur factus sit monstrum
ter ceruos & lupos, inter apros & vrsos, inter leones & dra-
cones versabatur, qui antehac fercula videbat in mensam in-
ferri, quorum ne numerandi quidem, ne dum edundi copia
erat, postea pro lautitijs regijs, *fanum vt bos comedit*; qui an-
tea comtus cesariem calamistris crispabat, & vnguentis Ara-
bicis imbuebat, postea illi crescebant *capilli in similitudinem a-
quilarum*; cuius digiti antea gemmis, velut cælum stellis luce-
bant, postea *ungues quasi auium*, aut falconis hamabantur. Et
hæc omnia, per septem annos, est passus, vt tanto acerbius,
quanto diutius deprimeretur; passusq; est, postquam iam tri-
ginta septem annis regnauit, vt tanto tempore affluetus deli-
tijijs, grauius sentiret calamitates inexpertus. Nonne hæc ma-
gna est metamorphosis?

Dan. 4. 30.

III.

Maiores apparebit hæc mutatio, si quid non sit, & quid sit,
in apuricum deducamus. Etenim magnitudine prodigij addu-
ctus Origenes cum suis, ausus est affirmare, hæc de Nabucho-
donosore non historicè, sed parabolicè duntaxat narra-
ri, & sub regis huius nomine, casum Luciferi depingi. Ve-
rùm D. Hieronymus & alij plerique aiunt, hanc esse hæresin;
eùm ex simplici narratione eius facti pateat, historiam esse;
& scriptura clarè dicat, *omnia hæc venerunt super Nabuchodo-
nosor regem*, quæ scilicet ipse prius narrauerat, sibi in somno
ostensa, ac postea re ipsa contigisse. Quo pacto autem conti-
gerint, vel contingere potuerint, graphicè certatur. Nece-
dem omnium est sententia.

Dan. 4. 25.

IV.

Quatuor sunt modi, quibus id contingere potuit; 1. vt
Nabuchodonosor talis in oculis tantùm aliorum videretur;
2. vt talis sibi duntaxat esse putaretur. 3. vt fera talis re ipsa
esset. 4. vt partim talis esset, partim talis non esset, qualis ab
authoribus perhibetur. Primus modus placuit Michaëli Me-
dinæ, existimauit enim, regis in bestiam conuersionem nequa-
quam veram, sed phantasticam duntaxat fuisse; quo pacto eti-
am Apostoli, quando Christum *viderunt ambulantem supra ma-
re*, *putauerunt phantasma esse*. Eiuscemodi autem phantasma
vel à dæmone potest fieri, vel à Deo. A dæmone, per præsti-
gias, Quo sensu comicus ait:

Michael Me-
din. lib. 2. de
fide. c. 7.

Marc. 6. 49.

Glauco

*Glaucomam ob oculos obijciemus, eumq; ita
Faciemus, ut quid viderit, non viderit.*

Plaut. in mi-
lite glori.

Hac arte sagi, & magi, dæmonis auxilio, ita perstringunt
falluntq; oculos intuentium, ut præsentem vel non videantur,
quemadmodum apud Homerum Vlysses, & apud Virgilium
Æneas

Infert se septus nebula (mirabile dictu)

Virgil. 1.
Æneid.

Per medios: miscetq; viris: neque cernitur vlli;

vel videantur esse picæ, feles, canes, lupi; vnde & lycanthro-
pi vocantur, qui sub figura lupi ouium gregem exagitant, in-
vadunt, occidunt, & mox in hominis formam reuertuntur.
Habemus pro dolor exempla quotidiana in nostris sagis, eti-
am sub eiusmodi forma sauciatis. Et mentionem facit talis
transformationis D. Augustinus; nos autem infra fusiùs. Cû
ergo Deus voluit Nabuchodonosorem humiliare, potuit per-
mittere cæcodæmoni, ut aliquid simile circa eum operaretur.
Immo potius potuit ipse Deus, circa corpus regis, quandam
bestiæ figuram circumponere, sub qua, ab alijs aspicientibus
bestia esse crederetur. Quemadmodum feminam, ad se addu-
ctam S. Hilarion curauit: alijs, per magicas artes, iumentum
esse apparebat, quæ S. Hilarioni mulier, vti reuera erat, vide-
batur. Hoc modo potuit & Nabuchodonosor superuectiri, &
feræ faciem præ se ferre; non tamen re ipsa hoc modo feræ fa-
ciem præ se tulit. 1. Quia hoc non est mutari, sed tegi. 2.
Quia non ab extrinseco, sed intrinsecus eum mutatum esse
significant illa verba: *Cor eius ab humano commutetur, & cor
feræ detur ei.* 3. Quia fœnum ut bos comedit, quod non factu-
tus fuisset, si in se ipso mutatus non esset, sed tantum alijs mu-
tatus apparuisset. 4. Quia commemorantur diserte *capilli eius
in similitudinem aquilarum creuisse, & unguis eius quasi auium.*
5. Quia ipse de se testatur suo, non aliorum sensu, sanato:
sensus meus reuersus est ad me, & figura mea reuersa est ad me.
Quod non dixisset, si in eo tantum deceptus esset sensus alie-
nus.

S. Augustin.
lib. 18. ciuit.
cap. 18.

S. Hieron in
vita S. Hila-
rionis.

Dan. 4. 13a

Est igitur secundus modus, ut mente cerita, non jam alijs,
sed sibi ipse, per imaginationem vitiatam, in feram transfor-
matus

V.

782 Cap. LVI. Nabuchodonosor quale, & cur factus sit monstrum
ter ceruos & lupos, inter apros & vrsos, inter leones & dra-
cones versabatur, qui antehac fercula videbat in mensam in-
ferri, quorum ne numerandi quidem, ne dum edundi copia
erat, postea pro lautitijs regijs, *fanum vt bos comedit*; qui an-
tea comtus cesariem calamistris crispabat, & vnguentis Ara-
bicis imbuebat, postea illi crescebant *capilli in similitudinem a-
quilarum*; cuius digiti antea gemmis, velut cælum stellis luce-
bant, postea *ungues quasi auium*, aut falconis hamabantur. Et
hæc omnia, per septem annos, est passus, vt tanto acerbius,
quanto diutius deprimeretur; passusq; est, postquam iam tri-
ginta septem annis regnavit, vt tanto tempore affluetus deli-
tijijs, grauius sentiret calamitates inexpertus. Nonne hæc ma-
gna est metamorphosis?

Dan. 4. 30.

III.

Maiores apparebit hæc mutatio, si quid non sit, & quid sit,
in apuricum deducamus. Etenim magnitudine prodigij addu-
ctus Origenes cum suis, ausus est affirmare, hæc de Nabucho-
donosore non historicè, sed parabolicè duntaxat narra-
ri, & sub regis huius nomine, casum Luciferi depingi. Ve-
rùm D. Hieronymus & alij plerique aiunt, hanc esse hæresin;
eùm ex simplici narratione eius facti pateat, historiam esse;
& scriptura clarè dicat, *omnia hæc venerunt super Nabuchodo-
nosor regem*, quæ scilicet ipse prius narrauerat, sibi in somno
ostensa, ac postea re ipsa contigisse. Quo pacto autem conti-
gerint, vel contingere potuerint, graphicè certatur. Nece-
dem omnium est sententia.

Dan. 4. 25.

IV.

Quatuor sunt modi, quibus id contingere potuit; 1. vt
Nabuchodonosor talis in oculis tantùm aliorum videretur;
2. vt talis sibi duntaxat esse putaretur. 3. vt fera talis re ipsa
esset. 4. vt partim talis esset, partim talis non esset, qualis ab
authoribus perhibetur. Primus modus placuit Michaëli Me-
dinæ, existimauit enim, regis in bestiam conuersionem nequa-
quam veram, sed phantasticam duntaxat fuisse; quo pacto eti-
am Apostoli, quando Christum *viderunt ambulantes supra ma-
re*, *putauerunt phantasma esse*. Eiuscemodi autem phantasma
vel à dæmone potest fieri, vel à Deo. A dæmone, per præsti-
gias, Quo sensu comicus ait:

Michael Me-
din. lib. 2. de
fide. c. 7.

Marc. 6. 49.

Glauco

*Glaucomam ob oculos obijciemus, eumq; ita
Faciemus, ut quid viderit, non viderit.*

Plaut. in mi-
lite glor.

Hac arte sagi, & magi, dæmonis auxilio, ita perstringunt
falluntq; oculos intuentium, ut præsentés vel non videantur,
quemadmodum apud Homerum Vlysses, & apud Virgilium
Æneas

Infert se septus nebula (mirabile dictu)

Virgil. 1.
Æneid.

Per medios: miscetq; viris: neque cernitur vlli;

vel videantur esse picæ, feles, canes, lupi; vnde & lycanthro-
pi vocantur, qui sub figura lupi ouium gregem exagitant, in-
vadunt, occidunt, & mox in hominis formam reuertuntur.
Habemus pro dolor exempla quotidiana in nostris sagis, eti-
am sub eiusmodi forma sauciatis. Et mentionem facit talis
transformationis D. Augustinus; nos autem infra fusiùs. Cû
ergo Deus voluit Nabuchodonosorem humiliare, potuit per-
mittere cæcodæmoni, ut aliquid simile circa eum operaretur.
Immo potius potuit ipse Deus, circa corpus regis, quandam
bestiæ figuram circumponere, sub qua, ab alijs aspicientibus
bestia esse crederetur. Quemadmodum feminam, ad se addu-
ctam S. Hilarion curauit: alijs, per magicas artes, iumentum
esse apparebat, quæ S. Hilarioni mulier, vti reuera erat, vide-
batur. Hoc modo potuit & Nabuchodonosor superuectiri, &
feræ faciem præ se ferre; non tamen re ipsa hoc modo feræ fa-
ciem præ se tulit. 1. Quia hoc non est mutari, sed tegi. 2.
Quia non ab extrinseco, sed intrinsecus eum mutatum esse
significant illa verba: *Cor eius ab humano commutetur, & cor
fera detur ei.* 3. Quia fœnum ut bos comedit, quod non factu-
tus fuisset, si in se ipso mutatus non esset, sed tantum alijs mu-
tatus apparuisset. 4. Quia commemorantur diserte *capilli eius
in similitudinem aquilarum creuisse, & ungues eius quasi auium.*
5. Quia ipse de se testatur suo, non aliorum sensu, sanato:
sensus meus reuersus est ad me, & figura mea reuersa est ad me.
Quod non dixisset, si in eo tantum deceptus esset sensus alie-
nus.

S. Augustin.
lib. 18. ciuit.
cap. 18.

S. Hieron in
vita S. Hila-
rionis.

Dan. 4. 13a

Est igitur secundus modus, ut mente cerita, non jam alijs,
sed sibi ipse, per imaginationem vitiatam, in feram transfor-
matus

V.

Bellarmin. lib.
de script. Ec-
cles.

Leuin. Lemn.
lib. 2. de com-
plex.

matus crederetur. Hæc sententia videtur S. Thomæ, sed in libro 2. de Regimine, quem Bellarminus alijque non censent esse S. Thomæ. Habet tamen pro se multa exempla, neque caret ratione. Exempla accumulât Galenus, & post eum Leuinus Lemnius; & Iacobus Bidermannus in Utopia; quorum nonnulla libet breuiter perstringere, in gratiam hypocondriacorum, id est, quorum præcordia humore melancholico ac flatibus turgent, è quibus morbus iste frequenter talia per imaginationem monstra efficit. *Quidam, inquit Leuinus Lemnius, putabat nasum sibi excreuisse in immensum, ut elephantis proboscidem circumferre videretur. Medicus hunc ei morbum & phantasiam hac arte exemit: longum farcimen naribus admoit, arreptaq; nouacula, illud sensim abscidit, ac tandem extimam nasi partem perstrinxit, ut sanguis deflueret; itaq; imaginarium ei nasum auulsit: atque præscripta ei soporifera potione, & salubri dieta eum plene curauit.* Quidam aiunt, eum antè comedere noluisse, quàm denasaretur, quòd putasset, viam cibi impeditam esse, naso supra os propendente. Alius existimabat, caput suum aluear esse, ideoque & volebat, fimo bubulo illud circumlini, ut apes tanto libentiùs tutiusque in eo habitarent. Fuit & qui se capite omnino carere arbitraretur, manuq; supra verticem ducta illud in vacuo aère quæriraret. Quidam intestina sua putabat ab inquilinis aquaticis habitari; eaq; saltantibus hinc inde & coaxantibus ranis infestari; donec medicus ei dedit potione, ac subdito clystere, ranas in subiectam peluim coniecit, quibus visis opinionem illam peruersam posuit, credens, se eâ sobolem peperisse. Fuit & qui diceret, se cum Hecuba in canem mutatum esse, eaq; propter identidem baubare solebat, ac prætereuntes allatrare. Quin & ossa, more canum, rodebat. Alius censèbat se membra habere vitrea, idcirco rogabat homines, ne ad se accederent propiùs, neu se tangerent, metuebat enim ne frangeretur. Quin aiunt eum opinatum esse, se caligas quoq; habere ex vitro, vnde semper stabat, metuens, ne si sederet, eæ quasi vitri fragmenta dissilirent. Fuit & qui imaginaretur, se Cardinalem esse; & rubri pilei epomidisque purpureæ loco, in publicum processurus, supparum capi-

ti in.

ti inijceret coccineum, vt bardocucullum vel subuculatus gestare videretur. Plura in hanc rem exempla videri possunt apud Bidermannum nostrum. Quæ perspicuè ostendunt, multos demerere, & verò etiam stultos fieri, ob solam vehementem rei alicuius amabilis, vel execrabilis apprehensionem. Enimverò Seneca testatur Bibium Gallum Romanum, imitando gestus stulti, eos ita phantasiæ impressisse, vt inde reuera stultus euaserit, neque post eum diem indiguerit stultitiæ simulatione.

Itaque tali modo censet S. Thomas, vel quisquis illius libri est author, regem Nabuchodonosorem in feram mutatum. Eiusdem opinionis est etiam Franciscus Valesius, & Hieronymus Mercurialis, qui prorsus existimant, nihil aliud fuisse regis huius metamorphosin, quàm morbum, quem medici melancholiam appellant, quo qui nimio laborant, insanunt, & incredenda somniant vigilantes. Imaginantur, se captos, catenis ligatos, gladio subijciendos, strangulandos: jam hoc, jam illo morbo affigi, sæpe etiam mortuos se esse suspicantur. Quippe ni etiam se alia putant esse animalia, & asinos aureos, vnde rudere conantur; leones Erimantheos, quare & rugitum tentant; molossos Anglicos; hinc identidem latrant; gallos gallinaceos, atque idcirco latera concutunt, & diem cantu salutant; lupos famelicos, vnde & greges quærunt; quos sæpe pro hominibus aspiciunt, vt apud Poëtas Ajax, qui sæuijt in gregem porcorum hostes suos esse arbitratus. Eiuscemodi melancholia *canina, lupina, &c.* Latinis, Græcis *λυκανθησωνία*, Arabibus *cutabur* appellatur. Modus iste non sufficit, & meritò dicitur à Cornelio non adæquatus; quia nullus naturalis morbus figuram hominis mutat, neque temperamentum eius ita efferat, vt per septem annos cibo ferino, & quasi fera cum feris viuat. Neque sanè regi reliquæ insulis feræ pepercissent, si mutatio ista fuisset in sola illius phantasia, quam non vidissent. Et, esto protegi à Deo, etiam sic potuisset, contra vim aliarum bestiarum, certè neque Daniel, neque ceteri satrapæ eum ex aula in siluas eliminassent, si vidissent nihil in eo, nisi phantasiam corruptam; sed cum

VI.

Francisc. Valesius
lib. de sacr.
Phil. cap. 80.
Hieron. Mercurialis
lib. 6.
var. lect. c. 20.

Ggggg domi

domi catenis alligatum, aut conclavi cohibitum custodijissent, donec ad se rediret; sicut & alij insani custodiuntur.

VII.

Tertiò igitur quidam Iosepho ascribunt eam sententiam, quasi Nabuchodonosor re ipsa ex homine bestia sit factus. Sed neque Iosephus id scribit, neque ratio patitur; si enim tam anima, quam corpus subiissent eiuscemodi mutationem, non jam ipse vinculo ferreo & aere alligatus fuisset, non ipse fœnum et bos comedisset, non rore cali corpus eius infectum esset; non capilli eius in similitudinem aquilarum creuissent, & unguis eius quasi auium;

Dorotheus in
synopsi Epi-
phan. in vita
Danielis.

sed hæc omnia boui, aut bestiae accidissent, quæ nihil peccauerat, anima regis annihilata, vel in exilium pulsa, atque tantisper vagari iussa. Quamobrem Dorotheus & Epiphanius volunt Nabuchodonosorem non totum in feram fuisse commutatum, sed interiùs formam hominis, hoc est, animam immortalem seruasse; exteriùs autem profus fuisse aliã, & quidem bestiae figurã indutum; ita scilicet, vt anteriùs figuram bouis, posteriùs leonis referret. Itaque putant, eum taurino capite cornua ventilasse; & jubis ac cauda leonina terribilem extitisse. Fundamentum istorum est, quòd boui leonem addant, tum quia Septuaginta interpretes vertunt, *capillos eius non in similitudinem aquilarum, sed leonis creuisse*; tum quia dicitur, *cor non bestiae, sed fera datur ei*; bos verò, licet sit bestia, non tamen est fera, leo autem & bestia est, & fera. Quare hi idem de Nabuchodonosore fingunt, quod Poëta de Gyge & Minotauro, quos partim fuisse homines, partim boues, canunt. De Gyge

Dan. 4. 30.

Ouid, lib. 4.

Trist. eleg. 6.

Centimanumq; Gygen, semibouemq; virum.

De Minotauro:

Semibouemq; virum, semiuirumq; bouem.

Hæc quoque sententia nimis dicit. Nam ex homine, boue, leone triplex monstrum facit. Tametsi enim demus, aliquam veri hominis, immò plures partes posse esse membra aliarum bestiarum, non tamen concedimus, omnes partes ac membra (præsertim præcipua) posse esse sufficiens animæ rationalis instrumentum, vnde etiam supra docuimus, Satyros, centauros, & similia monstra, si qua sunt, potiora habere hominis. Immo

Supra cap. 48.

acque

neque Poëta dicit in Gyge, aut Minotauro animam hominis, corpus totum bouis fuisse, sed *Semibouemq; virum, semivirumq; bouem* vocat; quòd corporis vna pars hominem, altera bouem retulisset. In explicatione porrò semnij Daniel nullam leonis, sed tantum bouis mentionem facit. Adferam quod attinet, cuius cor dandum regi ait scriptura, notum est, boues non tantum cicures esse & domesticos, sed etiam agrestes & feros, ut sunt vri & bisontes.

Dan. 4. v. 29
& 30.

Restat igitur quartò media sententia, ut dicamus, Nabuchodonosorem & secundum animam, & secundum corpus, non tamen tantum, quantum citati volunt authores, mutatum fuisse. Secundum animam verè mansit homo; licet humanus ei sensus, quoad exercitium & sensationem humanam, & usum rationis fuerit ademptus. Secundum corpus autem & præcipuas eius partes, etsi manserit homo, tamen ira nonnullæ deformatae sunt, ut bestia potius quàm homo videretur. Quæ singula à nobis declaranda sunt. 1. Nisi enim illi eadem anima mansisset, & idem corpus, non essent vera, quæ de illo narrantur; non fuisset idem, qui peccasset, sed bos pro eo, sicut olim cerua pro Iphigenia, substitutus pœnas dedisset. Nisi etiam idem corpus seruasset, tunc anima humana corpus bonis informasset, neque debita sibi organa habuisset, quod non magis fieri potest, quàm si anima bouis corpus hominis informaret. 2. Dicit tamen potest anima mutata, secundum vitiatam suam imaginationem, secundum ligatum rationis usum, secundum tactus, gustus, & odoratus sensationem. Siquidem cordis & corporis eius temperamentum ita immutatum effectumque est, ut esset simile feræ bestiæ, quantum fieri potuit, citra humanitatis, siue naturæ humanæ amissionem. Certè si *fanum ut bos comedit*, stomachus aliam habere vim concoquendi debuit; aliam vim palatus, ut ei fœnum saperet; aliam odoratus, ut pro nidore culinæ graminis fragrantiam sequeretur; aliam etiam tactus; ut non sentiret frigora & æstus, rorem cæli super se cadentem, genibusque incedens non doleret. Denique emota mente, rationis usum amisit; eiusque loco utebatur phantasia, eaque & ipsa corrupta, & velut ferina, qualis est

VIII;

Dan. 4. 30.
seq.

Ggggg 2

VII,

788 Cap. LVI. Nabuchodonosor quale, & cur factus sit monstrum
vri, vt foenum, vt societatem ferarum, vt loca sola, & saltus
reconditos appeteret; quemadmodum exoticè melancholici è
domo se proijciunt, & sepulchra quærunt, & libenter versan-
tur cum cadaveribus. Ita enim etiam, apud Homerum quif-
piam vt dolori mentis, & tristitiæ animi vacaret, lucos auios
& solitudines captabat:

Homer, Iliad.
lib. 3.

*Nam miser in siluis mærens errabat opacis,
Per campos solus latos, perq; ania rura.
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.*

Arnob. lib. 5.

Ita quondam fertur Atys in Phrygium nemus delatus, cuius
vel fabulam, vel superstitionem exagitat Arnobius. Is enim
& ipse in dementiam datus fuit,

Catull. de
Aty LXIV.

*Adyrg, opaca siluis redimita loca Deæ.
Stimulatus vbi furenti rabie, vagus animi;
Veluti iuuenca vitans indomita iugi,*

aut dominas, vt berifuge

*Famuli solent, ad Ida tetulit nemora pedem,
Vt apud niuem, & ferarum gelida stabula foret,
Et earum omnia adiret furibundus latibula.
Vbi viridis algida Ida niue amicta loca coluit,
Vbi cerna siluicultrix, vbi aper memorinagus.
Vbi cuncta mugienti fremitu loca retonant.*

Sic & Nabuchodonosor demens fugit in nemora fera.

Atque hoc est, quod dicitur: *Cor fera detur ei*; nempe priue-
tur sensu humano, qui facit vt homo sit animal ciuile, & ho-
minum amet societatem; fiat amens, insaniat, videatur sibi
non esse amplius homo, sed bestia, sed fera, sed vrus, vt in sal-
tus ac nemora exeat. Siquidem *cor*, in diuinis litteris idem est,
quod mens & intellectus, item quod appetitus & voluntas.
Quod enim cor est in corpore, hoc ratio & voluntas est in ani-
ma & toto homine. Cùm igitur bestia nec mentem, habeant,
nec voluntatem, vice mentis habent imaginationem, quæ eas
earumq; actus regit; & loco voluntatis, habent appetitum fe-
rinum. Quando ergo dicitur, *cor fera detur ei*; idem est, ac si
diceretur phantasia fera detur ei, & appetitus ferinus. Quo
pacto etiam magis peccatores sunt sicut equus & mulus, quibus

Psal. 31. 9.

ML

non est intellectus, tantum enim imaginantur sibi, appetuntque ea, quæ sub sensum cadunt. Ita pleraque Nabuchodonosoris cogitatio erat de fœno & pastu, hoc noctes & dies appetebat ferè vnum, quod sensui blandiebatur. Dixi, pleraque cogitatio, quia valde verosimiliter aliqui censent, eum quædam lucida mentis interualla habuisse, sicut multi insanorum. Ita enim pristinae dignitatis amissio eum magis afflixit, si cognouit, quod amisit. Ita & potuit errorem suum agnoscere, ac retractare; iuxta illud, *donec scias, quod dominetur excelsus*, hoc est, Dan. 4. 21. donec ex tua pœna Deum vindicem agnoscas, & ad eum atque ad teipsum redeas. Hæc in anima passus est, quæ tamen non animam in se, sed in usu actuque duntaxat potentiarum attigerunt.

In corpore autem sanè mutationes plures sustinuit. Nam
1. cum dicitur, *cor fera detur ei*, potest cor propriè sumi; quia cordis, & per cor totius corporis complexio fuit in Nabuchodonosore commutata; ita vt ex humano ferinum fieret temperamentum. Quod si sanguis alimenti naturam sequitur; ex fœno, quem chilum stomachus; ex chilo, quem sanguinem hepatis, ex hoc tali sanguine, quos spiritus, vel vitales, vel animales cor potuit in reliquum corpus deriuare? Hinc panè totus fuit efferatus. 2. Ob hanc causam etiam externus corporis habitus magis fuit ferinus, quàm humanus; nullum igitur cultum admisit; vestes omnes, more insanorum, laceravit & abiicit. 3. Quia semper nudus incessit, soli, æstibus, rori, frigori, hiuibus, pluuijs, omnibusq; cæli iniurijs, vt fera, obnoxius mirificè fuit vltus, denigratus, & deturpatus. 4. Sed præcipua fuit faciei mutatio; cilia & supercilia non folliculis, sed cornibus paria. 5. Genæ nullæ apparebant, neque frons cernebatur, vix ipsi oculi, vix nasus eminuit è piloso vultu. 6. Labia herbæ carpentia in rostrum induruerunt. 7. Ungues & barba & capilli (qui nisi etiam ijs, qui integris sunt sensibus, sæpe rescentur, solent turpiter, ac ferinum in modum crescere,) ita fuerant aucti, vt barba quidem ad terram dependens humum verreret, capilli autem totum ferè corpus tandem velut palla contegerent; ungues verò adeò longi densa-

IX.

790 Cap. XVI. Nabuchodonosor quale, & cur factus sit monstrum
tiq; fuerant, vt vngues referrent vulcurum, aut aquilarum.
Apud Daniele, c. 4. v. 30. dicitur, *capillos eius in similitudine
aquilarum creuisse*, pro *aquilarum*, Septuaginta habent, *leonu*.
Vnde S. Epiphanius & Dorotheus putauerunt, regem in leone
transformatum. Sed Latina versio & Chaldaica habent, *aqui-
larum*, hoc est, vt in Chaldaeo textu legitur, *donec pili eius mul-
tiplicarentur, instar aquilarum*. Quare, sicut Nabuchodonosor
incessu & forma boui similis erat, ita pili eius aquilæ compa-
rantur, ob copiam & densitatem; itemq; ob colorem. Sicut
enim pili aquilæ, plerumq; sunt admodum nigri; ita & regis
nigri erant, ex copia melancholiæ, quæ crassissimâ fuliginem
exhalat; ex qua pili hi generabantur. Poterant etiam pili eius
aquilinis æquiparari, ob prolixitatem & formam; vt enim
cristæ in capite aquilæ prolixius excreseunt, eriguntur, cris-
pæq; & horridæ, & minaces existunt; ita, & regis huius pili,
instar rapacis auis, vndiq; assurgebant, vt vel erinacius videri
posset. 8. Quamquam etiam cutis ipsa vrsi aut elephanti co-
rio similis, dura erat, & ferina, crassissimisq; comis horripila-
bat; immò pili setas ipsas referebant, quia à *copiosissima fuligi-
ne crassissima melancholiaoriebantur*, inquit etiam Valesius. 9.
Ad hæc ipse incessus & figura, erat bestię, non hominis. Ne-
que enim os sublime ferebat, aut cælum tuebatur, vt erectos
ad sidera vultus tolleret, quemadmodum homo, & bipes; sed
euruatus, pronus & cernuus, manibus pedibusq; reptabat,
quemadmodum bestia & quadrupes, & Anthapathitæ, qui in-
star quadrupedum incedunt. 10. Idcirco manus, quibus re-
pserat, & genua quibus nixus erat, ita induruerunt, adeoq;
incalluerunt, vt bouinis vngulis, aut calcibus equinis ambu-
lare videretur. 11. Addunt aliqui, ait Cornelius à Lapide,
*regis huius genuum vertebrae inuersas fuisse, ita vt extrorsum qua-
drupedum more prominere; idq; vt pari cum bobus celeritate cur-
reret, & inequalia loca transiliret: nam si genua eius introrsum hu-
mano modo plicata fuissent, fuisset ipse ad talem motum & saltum
ineptus. Hac opinio videtur congrua & probabilis. Nam hic sum-
ad incedendum, more quadrupedum, est naturalis, & sane necessa-
rius ad hoc, vt talis incessus continuari, diuq; durare possit, vt patet
experientiis*

experient, & docent populi singularis velocitatis, quos Gellius lib. 9. c. 4. refert vestigia pedum habere retro porrecta, non vt ceterorum hominum prospectantia. 12. Bouina Nabuchodonosori cornua, existimant nonnulli, pictorum licentia & privilegio appingi; sed, quamuis de his nihil certi dici queat; non est tamen incredibile, ei aliqua cornua adnasci potuisse, temperamento humano in ferinum commutato; cum non solum in fabulis legamus Actæones cornutos, sed id etiam factitatum in historijs reperiamus; vt taceam, *faciem Moylis cornutam* apparuisse, quippe quia illa cornua alterius fuerunt rationis, radijs circum caput honorifica luce emicantibus. Illud tamen hinc dubium existit, num & dentes superiores amiserit Nabuchodonosor, quorum materia in cornua missa sit, quæ subierunt. Factum & hoc esse credibile est; ita enim, more bouum, sœnum potuit commodius carpere ac ruminare. 13. Quidam eidem dependulam retro caudam adijeiunt, quod etiam necessarium non est, tamen naturæ vim non excedit, talem humano corpori addere appendicem. Cum id supra docuerimus in alijs de facto contigisse; ac præsertim omnibus illis, qui per ludibrium S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi equo caudam demessuerunt, vti & vniuersis, qui ab illis postea nati sunt; nati sunt enim cum annato sibi ad imum tergum muscario; vt ipsi portarent, quod equo abstulerunt. Quod etsi Deus non sine miraculo fecerit, nihil obstat, cum multa & hic miracula interuenerint in ista metamorphosi. Potuit ergo & Nabuchodonosori etiam hunc Deus apponere colophonem, vt vndique more bestię ornatus antè iugo ferendo idoneus esset, retrò autem etiam hac dependentia insignis fieret; quam, vt & cornua, extemplo ad Dei nutum, iterum amittere potuit. Idcirco ait: *Figura mea, reuersa est ad me.* Debuisset igitur abijisse vt reuerti posset, hoc est, ex humana ferina facta fuisse, vel similis ferinæ. 14. Etsi fortasse initio, quando cœpit insanire, sicut non statim hirsutus fuit, sed crines & vngues cum tempore creuerunt, ita neque sermonem illico perdidit, sed paulatim amentia magis magisque dominante, absurdius locutus est; tamen videtur tandem cum

Exod. 34. 29.

Polydor. Virgil. l. 13. hist. Angli.

Dan. 4. 33.

Vide Ludou. Molinam 1. p. q. 111. & Delirium lib. 2. de Magia. q. 18.

mentis

mentis vsu etiam linguæ vsu adeò perdidisse, vt neque articulatas amplius humanasque voces ederet, sed inconditas, ac bestiales, instar bouis mugientis. Siquidem qualis est imaginatio, talis solet esse locutio, seu vox animalis, quod sibi aliquid imaginatur; cum ergo in Nabuchodonosore imaginatio tandem ferina fuerit, necesse erat & ferinas voces, immo furiales ab eo effundi, tantoque truculentiores, quia fauces crassiore pabulo rarsæ vocem exasperant. 15. Quia enim non solum cum feris, quasi fera in siluis, versabatur, sed etiam earum victu utebatur, herbis scilicet ac radicibus vescens, lædebat utique delicatum prius guttur ac fauces; quæ cibi cruditate & assiduitate vocis viam laxauerunt. Neque debet hoc ex libris *Incredibilem* Palæphati putari; cum non solum diuina scriptura dicat, *fenum vt bos comedit*, sed etiam Aben Esra de homine quodam melancholico affirmet, eum in montes Sardinie secessisse, ibique cum ceruis diu herbis victitasse. Quod & sani homines plurimi fecerunt, qui deserto mundi tumultu in eremum secesserunt, & amore cæli solis herbulis, ac radiculis vitam sustentarunt. Immo vixerunt multi rebus, à quibus humana natura longè magis abhorreret. Vt enim taceam Argæos pyris siluestribus, Arcades glandibus, millio Sauromatas, Persas cardamo, nasturcioque in cibum vsos; certè Æthiopes, vt & Ioannes Baptista, locustis vescerantur; Ophiophagi autem serpentibus comedendis; & quædam femina Colonie araneis, oculato teste Alberto Magno, & multi hodie, quos ipse vidi, tam araneis, quam alijs rebus venenatis glutientis, non minùs quam olim Mithridates, assueti nihil inde damni senserunt; idque non sicut peculiari Numinis protectione olim Apostoli, & ij qui Apostolis crediderunt, quibus dictum est: *serpentes tollent; & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit*, sed vel quia antidoto muniti, vel quia consuetudine in naturam transeunte tuti fuerunt. Potuit ergo, quamuis in delitijs antè enutritus rex Babylonis herbis & graminibus vitam conseruare, præsertim cum talem cibum imaginatione atque appetitu ferino & bouino (hoc enim est *cor fera*) sibi à Deo in pœnam indito, appeteret. Et talis fuit, per septennium, in corpore Nabuchodonosor.

Matth. 3. 4.

Marci. 1. 6.

Marci. 16. 18.

Vt autem diligit misericordiam & iudicium Deus, ita neq; illa regis poena sine misericordia & clementia fuit. 1. Vixit inter feras ac belluas, tanto tempore, nulla eum laedente, quia imaginatae sunt, eum feram esse nouam ac monstruosam, & omnibus alijs vel terribiliorem, vel minus idoneam, vt deuoraretur; aut certè, quia Angelus illius bestias cohibuit, ne eum inuaderent, ac deartuant. Quo pacto postea ipse Daniel de se dixit: *Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi.* 2. Quæ maior fuit misericordia, non solum per somnium præmonuit hunc regem Deus obscure, quid futurum esset, sed etiam per claram somnij interpretationem à Daniele factam. Per quem etiam illi ostendit modum euadendi hanc calamitatem, dum ei dixit Daniel: *Quamobrem rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordys pauperum: forsitan ignosceat deus tuis.* Delentur enim peccata, per poenitentiam, & actus misericordis; & per elemosynam redimuntur, quippe quia elemosyna peccatorem disponit ad gratiam & peccati remissionem, quam instar orationis, emeretur à Deo impetratque; itemque vbi remissa est culpa, ex condigno quoque meretur reliquæ poenæ remissionem: denique licet non mereatur semper culpæ & poenæ æternæ, tamen ferè meretur poenæ temporalis remissionem, vt Deus plagas suas talibus in hac vita non immittat, vel differat. 3. Quanta clementia fuit? vt poenitentiam ageret, dedit ei spatium poenitentis; siquidem distulit ad duodecim menses sententiæ suæ in regem latæ executionem; & velut nouam captauit occasionem, impleta mensura peccatorum.

Itaque post finem mensum duodecim in aula Babylonis deambulabat: responditq; rex & ait: *Nonne hac est Babylon magna, quæ ego adificanti in domum regni, in robore fortitudinis meæ, in gloria decoris mei? Cumq; sermo adhuc esset in ore regis, vox de celo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit à te, &c. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, &c.* Deus sanctissime, quid audio? Turris Babel, & vrbs Babylon, quæ à Nemrod siue Belo Nini patrè condita, à Semiramide aucta,

H h h h fuit,

X.
Psal. 32. 5.

Daniel. 6. 22.

XI.
Dan. 4. 26.

fuit, & postea euerfa, iterum à Nabuchodonosore restituta & magnificentissimis operibus adornata est; tanta fuit, vt in ambitu murorum stadia 480. excurrerent; muri ipsi 50. cubitos crassi, 200. cubitos alti essent, vrbsque centum æreis portis clauderetur; & vt Diodorus ait, muri Babylonis adeò lati fuerunt, vt per eos sex currus simul possent procedere. Vtque Aristoteles testatur, tanta fuit Babylon, vt vrbe ab hostibus capta, per triduum incolæ alterius partis vrbis eam captam esse non senserint. Quia tanta fuit Babylon, vt inter septem mundi miracula numeraretur. Hanc ergo tantam à se vrbe denuò excitatam deambulans rex, tanquam opus suum aspexit, & admiratus, quod verum erat, dixit: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ego adificauit? cumq; adhuc esset sermo in ore regis, eadem hora, tam grauius punitus est. Super hoc exprobat eor meum, & emotum est de loco suo.* Nam quot homines aspiciunt non ciuitatem tam amplam, sed vel vnicam duntaxat domum? quid dico domum? vnicum librum, vnicam imaginem, sæpe vnicum carmen à se concinnatum, & sibi non aliter placent, ac si orbem terrarum condidissent? Habent igitur hinc homines, vnde discant, sibi non ipsis plaudere, Quamquã Nabuchodonosor etiam ob monarchiam tumidus, illa: *Nonne hæc est Babylon, ingenti fastu, & non sine insigni Numinis contemptu, videtur protulisse.* Et meminisse debebat somnij sui, ac interpretationis eius, cuius vel oblitus est, vel paruam habuit rationem, eaque propter ad ingenium arrogantiamque pristinam rediit. Ita nimirum pereunt, qui diuinas monitiones parui faciunt, & ad vomitum suum reuertuntur. Multa præterea alia quoque perpetravit, ob quæ puniendus erat. Vastauit Arabiam, depopulatus est Moabitas; intrauit Syriam, occupauit Iudæam; qua de causa eum Ieremias *prædonem gentium, itemque latronem*, quin alibi scriptura, ob rapacitatem lupum, leonem ob ferociam, pardum ob celeritatem appellauit; atq; eum vasa domus Domini transtulisse in Babylonem. Quæ omnia vitia cum iam etiam nostris bellis & multis bellatoribus sint communia, quid aliud merentur, nisi vt paribus supplicijs puniantur? Sed differt eos Deus, si enim in hac vita, ad

hunc

Ierem. 4. 6.

Ierem. 18. 12.

Ezech. 28. 3.

hunc modum eos plectere vellet, omnes siluæ monstris imple-
rentur. Nihil pulchra est hæc statio pro illis; aliud stabulum
paratum est: sicut & pro heroicè pugnantibus aliud cælum.
Hinc mirari non debent, si illis bene bellantibus malè est.
Equè magna præmia, ac magna supplicia, in futurum diffe-
runtur.

CAPVT LVII.

*Tertia moralis monstrorum causa, ut non tam pœna, quàm
medicina; diuinorumq; Sacramentorum commendatio,
& procuratio virtutis, conseruatioq; castita-
tis sint.*

Quod regi Nabuchodonosori profuit, profuit etiam
alijs multis. Monstrum fuit corpore, ut animo
fierent pulchri; aut ut pulchri permanerent. De re-
ge Babylonis, qui ictus didicit sapere, ipse rex loquatur. *Nunc*
igitur ego Nabuchodonosor laudo, & magnifico, & glorifico regem
cali; quia omnia opera eius vera, & via eius iudicia, & gradientes
in superbia potest humiliare. E qua confessione non pauci vero-
similiter colligunt, Nabuchodonosorem septennali sua mon-
strifitate castigatum ferè ad Deum verum fuisse conuersum,
totoque corde contritum atque humiliatum; proindeq; etiam
iustificatum; quin etiam, cum non diu superuixerit, saluatum.
Dorothei hæc sunt verba: *Cum Nabuchodonosor peccatorum*
suorum remissionem adeptus esset, dedit Propheta regnum suum; &
nec panem, nec carnem comedit, nec vinum bibit, Domino confessus,
Nam hoc illi Daniel praeceperat, ut leguminibus & herba vescens
Dominum placaret. Eadem ferè habet Epiphanius, quæ osten-
dunt diuersos in diuersis esse flagellorum Dei effectus. Nam
Pharæo per flagella & prodigia Numinis magis induruit, ac in
sua cæcitate mortuus æternum damnatus est. Hæc sunt dispa-
ria iudicii Dei, qui *cuius vult, miseretur, & quem vult, indurat.*
Vterque fuit rex, vterque tumidus & superbus, vterque con-
temtor Numinis; *in eodem lecto dormierunt; eodem morbo*
ægrotauerunt; vnus fuit assumptus, & vnus relictus. Et, ut tanto
magis

L
Dan. 4. 34
Ioseph. Do-
rothei in Sy-
nopsi. Epiph-
in vita Dani-
elis. Lyran.
Carthuf. & v-
videtur etiam
S. Augustin.
ep. 122.
Dorothei in
vita Danielis.
Rom. 9. 18.
Matth. 24. 40.

H h h h h 2 magis